

Bartoňková, Dagmar

[Lilja, Saara. The roman elegists' attitude to women]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1968, vol. 17, iss. E13, pp. 225-226

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109558>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

55 a 52 př. n. l. (str. 27—34) mohl autor potvrdit hypotézu, vyslovenou roku 1949 proti Mommse-
novi — vyslovili ji L. R. Taylor a T. R. S. Broughton —, že volby nejvyšších úředníků na příští
rok neřídil konsul, kterého k tomu určil los nebo vzájemná dohoda, nýbrž že k tomu byl oprávněn
consul prior, tj. ten, který byl rok předtím zvolen jako první a jehož jméno bylo pak ve fastech
uváděno na prvním místě. Pilnou práci dospěl Linderski dále k upřesnění i jiných sporných bodů,
a to v otázce, kdo se mohl v Římě ucházet o kandidaturu (str. 35—51) a kdy bylo předepsáno
kandidaturu ohlásit (str. 52—73), a mimoto objasnil leccos i z toho, jak vlastně vypadala tzv.
obnuntiatio a jak se v praktické činnosti konsulů uplatňovala (str. 74—103).

Pro pečlivě sebraný materiál je jistě užitečná kapitola, která podává v chronologickém pořádku
výčet toho, co lze z dochovaných pramenů vylézt pro poznání administrativně právní stránky
voleb v letech 78—50 př. n. l. (str. 104—155), ale bez významu nejsou ani autorovy závěrečné
postřehy, jež se zaměřují k odhalování příčin, které v posulovském období funkci komitii ja-
kožto shromáždění voličů ochromovaly (str. 156—166).

Dvě resumé — ruské a anglické — mají shrnout hlavní autorovy závěry, ale pro svou neúměr-
nou stručnost jsou v některých odstavcích spíše jen osnovou než základními thesemi celé práce.
Jestliže si stručnost v resumé vynutí ohledy na celkový rozsah knížky, pak by bylo pro širokou
vědeckou veřejnost nepochybně užitečnější resumé v jediném světovém jazyce, ovšem zato
zevrubnější.

Josef Češka

*Saara Lilja, The Roman Elegists' Attitude to Women, Annales Academiae Scientiarum
Fennicae B 135, 1, Helsinki 1965. Stran 288.*

Římským elegikům Tibullovi, Propertiovi a Ovidiovi věnovala svou pozornost celá řada autorů
a ne jeden z nich se přitom zamýšlel nad vztahem římských elegiků k ženám. Publikace Saary
Lilje je však první monografií, podávající komplexní a syntetický obraz postoje římských elegiků
k ženám, neboť např. *L. Alfonsi*, jehož práce s názvem „La donna dell' elegia latina“ by mohla
vést k domněnce, že jde o dílo obdobné, si všímá pouze žen oslavovaných římskými elegiky, a ni-
koliv postoje básníků k nim.

V úvodu (str. 5—42) seznamuje autorka s historií problému a uvádí na jedné straně názory
H. Fränkela a *W. Marga*, kteří tvrdili, že postoj k ženám je u Ovidia laskavější a méně sobecký,
než je tomu u Tibulla a Propertia, a na druhé straně pak názory *K. Büchnera*, jenž je reprezen-
tantem tradičního mínění, že Ovidius v protikladu k Tibullovi a Propertiovi „myslí pouze na
své potěšení“. Autorka sama, jak ještě ukážeme, se kloní na stranu Fränkelovu. Při svém zkou-
mání vychází S. L. z rozboru děl oněch tří elegických básníků a z toho, co víme o jejich životě.
Proto také na str. 9—17 seznamuje čtenáře s Tibullovým, Propertiovým a Ovidiovým životem
a na str. 18—23 pak s jejich díly. V druhé části úvodu se autorka zastavuje u společenských
aspektů v římské elegii.

Vlastní práce je rozdělena do dvou oddílů. Oddíl první (str. 43—225), pojednávající o postoji
elegiků k volné lásce a zabírající největší část publikace, se skládá ze čtyř kapitol. V první kapitole
(str. 43—109) dochází autorka k závěru, že římská elegikové staví monogamní milostný vztah nad
tradiční hodnoty. Konvenční římský názor, jenž se odráží např. v římské komedii, chápe elegi-
ckou lásku jako stav pomíjivý, příslušející mládí. U římských elegiků můžeme prý však pozno-
rovat, že tu láska častěji a častěji přetrvává až do smrti, v případě Propertiové pak dokonce
až za hrob. Dále vyslovuje S. L. domněnku, že ženy oslavované elegiky nebyly tak nízkého posta-
vení, jak se obecně soudí. Týká se to zvláště Ovidiovy Corinny a Propertiovy Cynthie. Pokud
jde o pojetí lásky jako nemoci, tu se Propertius autorce jeví, jako by trpěl jakousi iracionální
vášní, kdežto Tibullus a Ovidius dávají přednost lásce umírněnější. Oba odsuzují prudké reakce
na milenciinu nevěru, Tibullův postoj k nevěře svého mladého oblíbence Maratha je však vášni-
vější než jeho postoj vůči Delii a Nemesis.

Kapitola druhá (str. 110—155) se zabývá „zdroji lásky“. Za nejdůležitější z nich považují
římská elegikové ženu krásu. Autorka však upozorňuje na to, že Propertius a Ovidius dovedou
již ocenit i ženu, kterou označují jako „docta puella“. Pokud jde o povahové rysy, velmi si ele-
gikové váží ženy věrné, ze všeho nejvíce si pak stěžují na ženy lakotné. Celkově však lze říci, že
morálce ženy příliš velkou pozornost nevěnují.

Největší přínos studie je v třetí kapitole prvního oddílu (str. 156—216), v části pojednávající
o egoistických a altruistických elementech u římských elegiků (str. 192—206). Právě zde dochází
S. L. k závěru, který odporuje tradičním představám a podporuje mínění Frankelovo, že Ovidiův

postoj k ženám je méně sobecký než postoj jeho předchůdců; kdežto totiž Tibullus a Propertius chtějí milovanou ženu vlastnit, Ovidius — jak se zdá — pohlíží na všechno spíše z hlediska ženy a snaží se učinit ji šťastnou. Mezi Tibullem a Propertiem není však podle autorky v tomto směru další rozlišení možné. Dále se v této kapitole S. L. zabývá „zbožňováním“ milované bytosti a sexuální stránkou lásky. Upozorňuje, že u Tibulla hraje fyzická láska na rozdíl od Propertia a Ovidia významnou roli pouze v elegiích, které se obírají láskou homosexuální. A té právě věnuje autorka podrobněji svou pozornost v kapitole čtvrté (str. 217—225).

V druhém oddíle knihy je rozebírán postoj elegiků k manželství (str. 226—247). S. L. zde ukazuje na Tibullův kladný vztah k manželství, a rovněž i na to, jak důležitou roli hrála u tohoto básníka duchovní stránka lásky. Propertiův postoj k manželství se postupně vyvíjí od silné negace k postoji příznivějšímu, což autorka vykládá jakožto vliv Augustův.

Hlavní závěry práce jsou shrnuty na str. 248—251 a umožňují čtenáři rychlou orientaci v celé studii. Dále pak následuje seznam zkratk, obsáhlá bibliografie (str. 253—261) a různé indexy (str. 262—288). Publikace působí příznivým dojmem díla s jasnou koncepcí, postaveného na solidních materiálových základech.

Dagmar Bartoňková

Saara Lilja, Terms of Abuse in Roman Comedy, Annales Academiae Scientiarum Fennicae B 141, 3, Helsinki 1965. Stran 117.

Kromě své publikace *The Roman Elegists' Attitude to Women*, kterou jsme výše recenzovali, vydala S. L. v témže roce i publikaci další, v které se zabývá nadávkami v římské komedii. Toto téma bylo již několikrát zpracováváno, a to jak pro komedii římskou, tak i řeckou, takže autorka měla možnost navázat na celou řadu starších prací, jako jsou např. studie *G. Fridbergové, G. Hofmanna, J. B. Hofmanna, A. Müllera, P.—J. Miniconiho* či *F. H. Reimerse* apod.

Autorka zakládá svoje zkoumání na rozboru dvaceti úplných her Plautových, šesti Terentiových a příležitostně i fragmentů z Plauta (Lindsay II) a ostatních komiků (Ribbeck). Pokud jde o řecké vzory, věnuje svou pozornost speciálně Menandrovu *Dyskolui*, jediné hře, která se od Menandra zachovala v úplnosti, ale i jeho neúplně dochovaným hrám *Epitrepontes*, *Perikeiromene* a *Samia* a rovněž některým dalším Menandrovým zlomkům. S. L. si ovšem velmi dobře uvědomuje, jak neprozřetelné by bylo činit na základě tohoto poměrně skromného řeckého materiálu nějaké dalekosáhlé závěry, a uvádí, že např. *F. Wilamowitz-Moellendorf* byl přesvědčen o tom, že termínu *τάλας* se užívalo v Nové komedii pouze ve vztahu k ženám, avšak po objevení Menandrova *Dyskola* v r. 1959 se ukázalo, že toto tvrzení bylo mylné.

Celá publikace je rozdělena do tří kapitol. Předchází jim stručný úvod (str. 5—8), v němž autorka mimo jiné probírá některé starší názory. Tak např. projevuje nesouhlas s *Miniconiho* prohlášením, že společenská klasifikace nadávek v článku *A. Müllera*, *Die Schimpfwörter in der römischen Komödie*, *Philologus*, N. F. 26 (1913), 321 nn. je dnes pro nás bez významu.

V první kapitole (str. 9—51) zkoumá nadávky z hlediska lingvistického. A tu je zapotřebí zmínit se o tom, v čem se liší autorčino pojetí např. od pojetí *Müllerova* nebo *Miniconiho*. Tak *Müller* si všímá pouze těch slov, která jsou přímo někomu adresována; stranou jeho zájmu zůstávají tedy výrazy, které jsou obsaženy např. u Plauta, *Cas. 158 nn.*, „*Faciam uti proinde ut est dignus vitam colat, Acheruntis pabulum, flagiti persequentem, stabulum nequitiae*“. Na druhé straně *Müller* zase přihlíží k výrazům, které samy o sobě nadávky nejsou, takže na rozdíl od S. L. bral v úvahu i Plautovy časté obraty typu „*satin tu sanus es?*“, „*sanam (sanam) es?*“, „*insanis?*“, „*hic homo sanus non est...*“ A *Miniconi* zahrnuje do svého zkoumání navíc i vlastní jména jako *Vaniloquidorus*, *Virginisvendonides* i pejorativní adjektiva typu *mendax*, *falsidicus*, *multi- loquus*. Autorka s tím projevuje nesouhlas a dále mu mimo jiné vytýká i to, že vynechává celou skupinu slov jako *bellus* a *bonus*, jež v ironii mohou být míněny jako nadávky. Tady se však dostává sama do určitého rozporu, neboť výrazy jako *bellus* a *bonus* nejsou vlastně nadávky samy o sobě (srov. shora náš výklad o výrazech *sanus*, *insanus*). My sami bychom považovali za nejspřávnější zařazovat mezi „*terms of abuse*“ všechna slova, která jsou podle kontextu skutečně jako nadávky míněna, i když je pochopitelné, že na mnoha místech, zvláště u Plauta, musí být posuzování nutně subjektivní. To S. L. také správně zdůrazňuje na str. 12 nn.